

Knjigi na pot

Triindvajset let je že minilo, odkar je ugledala luč sveta prva znanstvena monografija o Cerkniškem jezeru z naslovom Jezero, ki izginja. V njej je zbran velik del tedanjega védenja o Cerkniškem jezeru, od podnebnih, hidroloških in geoloških značilnosti, preko rastlinstva in različnih živalskih skupin, do naravovarstvenih, etnoloških in arheoloških posebnosti območja. Monografija je razkrila veliko biotsko pestrost in številne posebnosti tega edinstvenega sistema. Po več kot dveh desetletjih novih raziskav se dobro zavedamo, da Cerkniško jezero ni le posebnost v svetovnem merilu (o čemer priča tudi njegova uvrstitev na seznam Ramsarskih lokacij) in ekosistem, ki je zaradi presihanja buril domišljijo lokalnih prebivalcev in raziskovalcev v zgodovini, temveč tudi, da so izsledki raziskav tega ekosistema zelo aktualni in nas lahko marsikaj naučijo.

Živimo v času, ko se naše okolje globalno spreminja. Vse pogostejše smo priča skrajnim dogodkom, kot so suše in poplave, ki močno spreminjajo zgradbo in delovanje tako kopenskih kot tudi vodnih ekosistemov. Ekosistem Cerkniškega jezera oblikujejo skrajne spremembe vodostajev, zato lahko služi tudi kot model, na podlagi katerega je mogoče razbrati obseg in težnje spreminjanja zgradbe in delovanja drugih vodnih ekosistemov, ki so danes izpostavljeni skrajnim hidrološkim dogodkom. Kot model za razumevanje sprememb v drugih ekosistemihi pa lahko služijo tudi nekatere vrste, ki domujejo na Cerkniškem jezeru, kot je kozmopolitska vrsta navadni trst, ki je razširjena po večini celin. Zanimive so tudi nekatere skupine organizmov, kot so na primer rastline z amfibijskim značajem, ki so zaradi velike fenotipske plastičnosti zelo uspešne ob spremembah vodostajev in so primerne za kolonizacijo motenih vodnih ekosistemov. Poleg obravnave Cerkniškega jezera kot modelnega sistema želimo z novo monografijo povečati tudi poznavanje različnih taksonomskih in ekoloških skupin organizmov in razumevanje delovanja tega edinstvenega ekosistema ter predstaviti povezave in povratne zveze med gradniki ekosistema in različnimi vplivi. Obenem želimo nakazati smer spreminjanja nekaterih pomembnih gradnikov ekosistema in procesov v povezavi z razmerami v okolju, predstaviti analizo nekaterih vidikov gospodarjenja in spodbuditi nadaljnje raziskave tega ekosistema. Pričujoča monografija bo Cerkniško jezero približala ljudem, zbrani izsledki pa bodo služili tudi kot osnova za gospodarjenje z njim. Monografija je pomembna tudi za razvoj slovenske znanstvene terminologije, saj obravnava področje, ki je razmeroma slabo raziskano.

Monografija je sestavljena iz treh delov. V prvem delu se bralec seznani s krasoslovnimi značilnostmi jezera in klimatskimi razmerami na širšem območju ter s hidrološkimi značilnostmi Cerkniškega polja. Sledi predstavitev značilnosti ekosistema, nekaterih taksonomskih in ekoloških skupin organizmov in ekosistemskih procesov, kot so primarna proizvodnja in razgradnja opada, ter interakcij med organizmi, kot je glivna kolonizacija rastlinskih korenin v odnosu do sprememb vodostaja. V okvir drugega dela sodi tudi predstavitev spektralnih lastnosti različnih ravni vegetacije od vrstne do ekosistemske, ki so izhodišče za ugotavljanje lastnosti listov različnih vrst in za vrednotenje dinamike rasti in vitalnosti vegetacije. V zadnjem delu so predstavljeni nekateri naravovarstveni in okoljevarstveni vidiki in ukrepi (npr. izzivi upravljanja kosca in mokriščnih habitatov, košnja trstišč in selen v vodnih rastlinah kot kazalnik obremenjenosti vodotokov s kmetijskimi odplakami).

Pri raziskavah smo sodelovali tako uveljavljeni raziskovalci kot tudi študentje različnih ravni študija od diplomantov do magistrandov in doktorandov, ki so s svojo srčnostjo, radovednostjo, inovativnostjo in trdim delom pomembno doprinesli k poznavanju Cerkniškega jezera in s

»pomočjo« Cerknškega jezera tudi zaključili svoj študij. Rezultat raziskav so številni znanstveni članki v uglednih tujih znanstvenih revijah, kot so Ecological Complexity, Aquatic Botany, Plant Ecology, Plants, Hidrobiologia in Ecological Engineering ter poglavja v znanstvenih knjigah znanih založb, kot sta Backhuys Publishers in Springer. Različne prispevke o Cerknškem jezeru smo objavili tudi v domačih znanstvenih, strokovnih in poljudnih revijah. Monografija povzema in nadgrajuje obstoječe objavljene in dodaja neobjavljene izsledke o Cerknškem jezeru, ki tako postajajo dostopni slovenski znanstveni, strokovni in drugi javnosti. Daljši angleški povzetki in bogat slikovni material omogočajo seznanjanje z bistvenimi izsledki tudi tujcem.

Kot urednica knjige sem bila prva, ki sem imela čast »ugledati« vse novo razkrite skrivnosti Cerknškega jezera. Veselim se, da jih lahko delimo z vami.

Alenka Gaberščik